

Zeitschrift: Quaderni grigionitaliani
Herausgeber: Pro Grigioni Italiano
Band: 4 (1934-1935)
Heft: 3

Artikel: Do' Balossad
Autor: Glauco
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-6547>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 02.02.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

QUADERNI GRIGIONI ITALIANI

Rivista trimestrale delle Valli Grigioni italiane pubblicata dalla PRO GRIGIONI ITALIANO,
con sede in Coira.

ESCE QUATTRO VOLTE ALL'ANNO

DO' BALOSSAD

(Ai tosanell e ai tosanitt de la Svizzera Italiana)

*Gh'èva 'na vòlta.... I stôri i comenzava insci,
in di temp vécc, e insci comenarò anca mi
la storia d'on tosétt balòss comè'n ciapin
e viv e dispresiôs ma da coêur morisin
che, amis di poaritt, amis di strepenaa,
par fa'n zicchin da bén lü l'avaréss robaa.
In quanto poeu, a stüdià al batéva'n poo la fiàca
e'l s'è lassaa sbarbà i scartàri da la vâca
ma'n bülo a fà disprési, e che bülo! e, in da 'sto cás,
ga n'eva gnanca vün che ga bagnava'l nâs.
L'eva tütt pèll e òss comè se lü al mangiàss
domà còv da lüsèrt o ciòo o bociétt da sàss:
pitòst ladin da lengua, pitòst ladin da màn
ma, comè ho dii, da coêur dôlz comè'l marzapàn.
L'era'l magiôr da quattar fredei e'l pôro pâ
e la pôra maméta, con quél cifèll in cà,
che vüna i gâ la fava e l'altra la remügava,
j'era sempro süi gücc e sempro i trampignava
senza'n moment da requie, con 'na gran fifa adòss
che al tós ga capitâss 'na fôta da quii gròss
parchè sa dév savé che, in mèzz a tütt, quèll fioéu,
coll vess ul prim di mas'c, l'era anca'n poo'l caroéu
e se gh'è capitaa 'na volta da brancai
dal pâ — poro bragàscia — che la tocava mai,
l'è stai par via da vüna, anzi, par via da do
di solit balossat che mi va cüntarò:*

* * *

'Na sîra tra i sètt'ôr e i vott: tra'l ciâr e'l scür
 'sto soci da la bira al scavalcava'l mür
 dall'ort dal sciôr cürat — intant ca l'eva in giêsa —
 al gôr, par fagh la festa a 'na pianta da scirêsa.
 Adasi, adasi, in gâta, pena l'è stai da dent
 in l'ort dal sciôr cürat — al s'è strüsa d'arent
 a la scirêsa: l'alza la crapa; al guarda in gir,
 al scolta, al tegn ul fiaa, poeu... via com'è'n sbir
 a rampigà e, in d'on amèn, l'è già bèll'e in sèttòn
 sü'n râm da quii sü in scima coi sò gamb a don-don.
 Sicür compagn da vün ca crêd da fala franca
 content comè 'na pasqua con ona man al branca
 'na rama li da prèss cargada da sgalfion
 e'l slonga l'altra man con on fà d'ingordon
 ma'l stanta a sta in baranscia, coi gamb ca bala e trema
 e, par la prèssa, al càta scirès e foeui insèma.
 E, tré scirès in boca e tré dent in scarsèla
 pai sòci adré dal mür ca fà la « sentinèla ».
 Ma gh'èn proverbi vécc e giüst com'è'l vangèll
 ca dis insci, tosòn: — Minga tücc i ciambèll
 i riüssis col boeucc — donca sa pò spècià
 che' na quai balossada la pòda scorobià
 e andà magari a riscio da sgrafignass la pèll
 e poeu da restà li cojon compagn da quèll
 bon om da la mascarpa senza pü fiaa e coràcc
 quand ca sücèd da vèss propi cataa sul facc.
 E pò sücèd di vòlt, anzi l'è sücedüü
 al nost balòss, parchè la serva l'ha sentüü
 com'è'n frècàss sui râm ca l'era minga quèll
 d'on sgoratà d'on merlo o d'on quai altro üsèll
 e alora, foeu di pèzz, coi man in di cavii
 la chiama'l sciôr cürat che'l riva scia strimii
 da tütt 'sto diavoleri — comè sa pò capi —
 « Sa ghè » — al ga fà a la serva: « sa ghè da vosà insci? »
 — A ghè, caro 'l mè sciôr cürat, ona sorpresa! »
 — Ah si! « — Che'l guarda'n poo sü in scima a la scirêsa » —
 E'l nost cürat al guarda in sü e guardé che cäs,
 ga cròda 'na scirêsa sü la punta dal nàs.
 — Ah si! anca sgognàm? Lena toeu scia'l tarèll
 che a quèll linoeucc sü là, ga'l darò mi'l panèll.
 Ah, ladro, ah barabin: brüta carna da còll!
 ah... » e giò tütt on rosâri da tanti bei paròll

che'l tós, par la petèra l'ha molaa gamb e brasc
 e giò da pès sull'erba comè'n fagòtt da stràsc!
 « Oei, oei! — fa'l sciôr cürat — la rôba la vegn spèssa »
 e poeu a la serva: « Lena, va svett, tamona imprèssa;
 che 'sto fioeu chi l'è môrt: va a toeu quel pestonin
 la sôra la peltrêra, no, dent pal credenzin,
 quell pestonin con dent.... con dent quell soiemi
 par tirà sü pal nâs.... no spècia, vegni mi »
 e via'l cürat d'anânz e la comaa d'adré...
 e'l tós « Cippilimerli! » dèss va farò vedé
 se mi som môrt o viv e via ga l'ha dobiada —
 e chi finissarèss la prima balossada.

* * *

Donca quèla tâl sira l'era già ben tardèll
 e'n poo püssee dal solit quand che quell nost cifèll
 l'è rivaa a cà coi brâgh strascia e ròss comè'n gâll
 e quand, col coeür sfilzaa, jera tücc li a spètâll;
 la mam col cò in di man e con la cêra smorta
 e'l pà coi man d'adré li in pee foeu da la porta
 e, invèrs comè'na pinta e la testa chissà indôva
 e intant che i donn in piazza i voeureva di la sòa.
 « L'è ora da vigni a cà? » — fa'l pà — « indoa sètt stai
 fin dèss? senza vergogna! Di'n poo cossè t'è fai? »
 e'l tós al sbassa'l cò: al 'sa tira in d'on cantòn
 senza di « ahi nè bai » e'l sa mètt giò 'in crüscion
 col cò süi brasc comè par caragnà, però
 con quèla facia franca da voeuré fan anmò:
 con la cova dall'oeucc al spiona s'è che i fà
 e i dis ul pà e la serva péna rivada scia.
 « Quell li l'è'n robetasc: quell li l'è pien da vizi
 l'è minga pai scirés ma l'è pal gran strimizi
 che mi e'l mè sciôr cürat em ciapaa sü par lü
 quand em vedüü, canaja! ch'el sa bogiava piü
 Ga disi, sciôr Barnard — la serva la cüntava —
 Ga disi sciôr Barnard, che mi mai piü pensava
 e gnanca'l sciôr cürat, che quell canaja li
 al füdess bon da fam 'na cojonada insci! »
 Ga voeu 'n bon tegnament, che'l creda sciôr Barnard
 se no i 'na fa piü ben e 'l gavegn sü bosard
 e chi è bosard... la sà » e intant lee la squadrava
 ul tós che li in cantòn, in scrüsc, al visigava.

« Lee che la vaga pür e la ga disa insci
 al sciôr cürat che adèss al rangiarò poeu mi »
 — al ga fa 'l pà a la serva — « Lee ca la vaga, Lena »
 e al tós — « Ti fila drizz in stanza e senza scena,
 dopo farèm i cünt! » e 'l tós via comè'l pent
 e'l pà al sêra la porta e la ciava sü da dent.

Sarà passaa si e nò 'n quart d'ora e jera apena
 setaa giò tücc in gir al tàvol par fa scena
 quand che a la pora mam a gh'è scapaa n'oeugiada
 in sü versa la stanza e la ved 'na gran fiamada.
 la tra 'n gran gicol: tücc i salta in pee strimii.
 « Ul tós... al brüsa » e 'l paà coi man in di cavii,
 sü, via da scorsa in stanza e 'l troeuva 'l nost balòss
 scondüü sota'l sò lecc e con la fevra adòss
 perchè, sa po' capi, che sòrt d'ona petéra!
 La stanza l'era tüta compagn d'ona fümèra,
 scür comè'n boca al lüv: ma apena s'è verdüü
 i vedri, ul füm l'è nai. S'è ch'era sücedüü?
 Era sücedüü quest: che lü, ch'l nost cifèll
 insci par perdas via, la toeu foeu 'n zofrinèll
 da 'n scattolin ca gh'era li 'n sci sòra 'l cìfon
 e — ciuff — al ga picaa denta 'l foèugh ai tendòn.
 Guardé che sòrt d'on ris'cio! guardee che senza còl
 e poeu, coi zofrinei sa scherza minga, nò!
 Fortüna che li prèss ai tend gh'eva nago#a
 da tacà sü, se nò guardee, tosòn, che fota!
 Roba, che a pensagh denta a'n càs compagn da quèll
 sa sent gerà'l südoo tra giponin e pèll.
 Ma dégala d'intend ai fioeu da quèla sort,
 a 'n antebiss compagn! l'è stéss da parlà a 'n mort!

Comè diséva quand che'l pà l'è rivaa dent
 in stanza stràbafaa e pena passaa 'l spavent
 e l'ha vedüü 'l sò tós scondüü li sota 'l lecc,
 la slongaa i man e la strepenaa par i orécc.
 « Ta gh'étt anmò da fàman? baloss d'on desperaa! »
 e quèll poro bragascia (ca l'eva mai tocaa
 gnanch pa 'n cavii) stavolta al g'ha lassaa giò la pata
 e l'ha pestaa ma sécch... ma sécch con na sciavata.
 Chi l'è quèll fioeu che dopo ciappaa 'na péll da bòtt
 al bèra minga n'ora? lü niente! lü nagott!
 Ciapai e di nagott? Và anmò! Invece pareva
 che 'l ciapass güst coi bott parchè, invece, al rideva.

Chissà parchè? e püssee che 'l pà al pestava giò
lù al fava a posta a rid! Al fava a posta? No!
Parchè alora? Chissà! la s'eva gnanca lù
e intant quell poro oмас che 'l ga vedeva piü
o'n poo par la gran rabia e 'n poo pal gran magòn
l'è crodaa giò da pês setaa sül cadrègon.
La testa già a don don - i gombatt sui brasciòeu
e i oeucc pien da gotòn i rimirava 'l fioèu:
la boca mèza vèrta, coi labri ca balava,
comè se la voeureva, comè se la cercava
da podi di quaicoss, anmò do e tré paròll.....
ma in quell moment ul tós al ga sa taca al còll
e 'l strenc el brascia e 'l bàsa la testa al poro pà
e 'l piang, oh adèss se 'l piang! e 'l voeu fass perdonà.
E 'l pà al tégn dūr on poo: « Oh, pà, perdonom, scolla:
ta giüri, la prometi ca l'è l'ultima volta! »
E 'l pâr insci sincêr, e l'è sincêr da bon
stavolta, pôro tós, a domandà pardon,
che 'l pà al pò piü tegniss a 'l slonga i brasc ca tréma
e 'l strenc ul tós al coeür e i piang e i rid insema.